тарілі професії й навички, а пропонуються ті, що відповідають сучасним умовам виробництва. З 1993 року в бюджеті передбачаються статті, джерелом коштів яких є нарахування зборів до Державного фонду сприяння зайнятості населення. Кошти використовуються для соціальних програм допомоги безробітним. З 1997 року приймається закон, згідно з яким підприємства усіх форм власності зобов'язані нараховувати на фонд оплати праці збори та перерахування їх до Державного фонду сприяння зайнятості населення. Кошти цього фонду використовуються для зменшення напруги, викликаної безробіттям. Саме за рахунок фонду проводили професійне навчання та перенавчання безробітних, виплату допомоги по безробіттю, організацію додаткових робочих місць в галузях народного господарства, надання безпроцентної позики безробітним для зайняттям підприємницькою діяльністю. Вагомий внесок у якісне покращення стану справ на ринку праці роблять центри перепідготовки фахівців, які дають змогу безкоштовно отримати фахову освіту, яка користується попитом на ринку праці. Ринок праці перенасичений окремими спеціальностями, а деяких, навпаки, не вистачає, рівень підготовки спеціалістів не завжди відповідає потребам роботодавців. Навчальні заклади повинні оперативніше реагувати на потреби ринку праці. До таких спеціальностей в першу чергу належать економічні, юридичні, психологічні та напрями пов'язані із освоєнням персонального комп'ютера. Саме ці професії є актуальними на даному етапі розвитку економіки.

Якщо проаналізувати, що спонукає до другої освіти, то можна побачити, що основною причиною є неможливість отримання роботи за спеціальністю, яку вже мали. Також причиною в необхідності перенавчання є низька оплата праці, особливо, в соціальнокультурній сфері. Рівень оплати праці, який пропонують спеціалістам, особливо в соціальнокультурній сфері, низький. І це також є причиною безробіття, бо саме економічні чинники часто спонукають відмовлятись від професії, яка тобі подобається.

Велику роль у реалізації концепції ефективної зайнятості мають відігравати державна служба працевлаштування. Також необхідне створювати службу прогнозування процесів, що відбуваються у сфері попиту та пропозиції праці, розробляти програми перебудови всіх форм і рівнів освіти та навчання, підготовки та перепідготовки робочих кадрів. Політика ефективної зайнятості повинна бути більш раціональною, соціально орієнтованою, що відповідає вимогам ринку робочої сили.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про зайнятість населення" ВВР №14, 1991. - 170С.
2. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" // Все про бухгалтерський облік. - березень 2001. - №21.
3. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження положень щодо застосування Закону України "Про зайнятість населення" №578, 1998. -42с.
4. Праця та зарплата. - січень 2001. - №4. - 24с.
5. Кейнс Дж. М. Общяя теорія зайнятості, процента и денег. - М., 1978. - 458с.

ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Биконя С.Ф.,
к. е. н.

Інститут економ, прогноз. НАН України

Економіка України поступово виходить на позитивну економічну динаміку. Необхідність забезпечення стабільного динамічного зростання вимагає чіткого визначення орієнтирів подальшої фінансово-кредитної політики. Завдання подальшого розвитку вимагають, на наш погляд, кардинальної зміни підходів та орієнтирів до інституційної структури фінансово-кредитної системи. Неможливо далі ефективно і цілеспрямовано управляти економікою, не маючи ні певної економічної доктрини, ні фінансово-кредитної стратегії економічного розвитку.

Ключовими проблемами у забезпеченні економічного зростання фінансово-кредитними ресурсами є встановлення оптимального співвідношення за двома параметрами. По-перше, між внутрішніми і зовнішніми джерелами формування цих ресурсів. По-друге, між фінансовою централізацією та децентралізацією і, відповідно, між суспільним та індивідуальним споживанням. Найбільш ґрунтовно дослідженнями даної проблеми в Україні займалися такі вчені, як: Даниленко А.Г., Лагутін В.Д., Савлук М.І., Кваснюк Б.Е., Лютий І.О., Василик О.Д., Поддерьогін А.М., Федосов В.М. та інші [див. 1-5].

Одні автори досліджували проблему з позицій формування інституційного середовища в країні для сприяння створенню національного капіталу. Інші більше уваги звертають на роль грошово-кредитних факторів: стабільність національної грошової одиниці, централізація грошових ресурсів через інституції фінансового ринку, оптимізація пропорцій між індивідуальним та суспільним споживанням.

Детальний аналіз проведений вченими дозволив зробити висновок, що інституційні зміни, які відбулися практично майже не вплинули на зміст фінансових відносин. Результатом проведених реформ була зміна форм, а не суті цих відносин [1, с. 117].

Ми вважаємо, що інституціоналізація української економіки ще не завершена, а головним завданням сьогодні, за висловлюванням академіка В.М.Гейця, стає діяльність, спрямована на прискорене і стабільне економічне зростання, яке водночас мало б характер ефективних інституційних змін, в першу чергу, в фінансово-кредитної сфері.

На наш погляд, саме реформування фінансово-кредитної сфери, її інституційна трансформація стануть ключовими у послідовних інституційних змінах у всіх секторах економіки. Фінансова модель ринкової економіки, виходить з первинного розподілу національного продукту між його виробниками. В ній домінуюче місце займають доходи виробників, громадян, а не доходи держави. Враховуючи сказане, на нашу думку, в центр інституційних перетворень фінансів країни слід поставити політику доходів, нагромадження, кредитування, зайнятості та стійкості фінансових ринків.

Інституційна структура фінансово-кредитних відносин має акумулювати тимчасово вільні кошти, а потім перетворювати їх в кредит. Сьогодні не достатня увага приділяється таким важливим фінансово-кредитним інститутам як держава, підприємства і домогосподарства. Саме встановлення структури фінансово-кредитної системи відбувається еволюційним шляхом. Поява тієї чи іншої ланки у фінансово-кредитній системі не випадкова і зумовлюється розвитком товарного виробництва.

Головними інститутами фінансово-кредитної системи є банківські установи. Саме вони є тими фінансовими посередниками, які виконують весь комплекс трансформаційних функцій. Переважна ж більшість інших фінансово-кредитних інститутів виникла набагато пізніше. Але вони не можуть повноцінно працювати без банківської системи, оскільки банки здебільшого виступають посередниками у кредитній сфері між цими інститутами і потенційними позичальниками.

Так звана пара банківська система як фінансово-кредитні інститути сформувалася в ринкових умовах ще на початку XX століття. Вона включає в себе небанківські інститути, які, однак, можуть виконувати частково функції банків і, насамперед, у сфері кредитування. Так частка комерційних банків США у 2000 році, які володіли сумарними активами дорівнювала всього 22 відсоткам. Інша частка активів належала фінансовим посередникам, які, власне, створюють механізм передачі фінансових ресурсів до реального сектору економіки. В Україні ситуація протилежна. Питома вага банківських установ у сумарних активах становить приблизно дев'яносто відсотків. Тобто в нашій країні система фінансових посередників інвестиційного спрямування ще досить слабка інституційно і організаційно. Тому завдання полягає у формуванні поряд із банківською системою широкого спектру інших інституційних посередників. Банківська система себе вичерпує, вона знаходиться на тій стадії, коли постає питання пошуку нових фінансових ресурсів. Вона будується на двох стовпах - це надійна економіка й абсолютна довіра до банків. Голова НБУ С.Тігінко засвідчив, що за 2000 -2002 рр. Обсяг коштів, залучених банками від юридичних і фізичних осіб, збільшився у 3,2 рази і нині становить 38 млрд. 900 млн. грн. На кінець лютого 2003 року депозити населення сягнули 20 млрд. 400 млн.

грн., збільшившись за три роки у 7,3 раз [6]. У структурі залучених коштів - вклади населення становлять 38 %, тобто більше ніж залишки коштів на рахунках підприємств. Це той ресурс, що забезпечує кредитування економіки, і саме за його рахунок відбулося нинішнє економічне зростання. Хоча за минулий рік обсяг вкладів фізичних осіб збільшився на 8 млрд. грн., можливості ще далеко не вичерпано. Дослідження свідчать, що тільки чисті заощадження, що знаходяться за межами фінансово-кредитних установ становлять близько 40 млрд. дол. До того ж не треба забувати, що в 1991 році обсяги вкладів населення перевищували 300 млрд. руб. Отож можна розраховувати на суттєве збільшення цього ресурсу, якщо люди довірятимуть фінансово-кредитним установам. Виграш від довіри матимуть не тільки банки та інші інститути, скільки економіка в цілому і, передусім, її реальний сектор. Ненадійні фінансові інститути - така ж біда для економіки, як і надмірне оподаткування. Ступінь довіри в країні може забезпечити прозоре і просте середовище для достовірної, підготовленої за єдиними міжнародними стандартами та принципами інформації про фінансові ринки, в тому числі й банківські, небанківські установи, а також про страховий бізнес. Адже кожна реформа повинна мати ціль і прагматизм. Для функціонування рівноваги суспільства небезпечно, коли кілька могутніх груп чи окремих осіб контролюють всі цінні активи в економіці - як матеріальні, так і фінансові. Водночас більшість населення отримує доходи часом нижчі від прожиткового мінімуму, взагалі не бере участі в розподілі національного багатства і не може отримати те, що належить їм, як громадянам України.

Не менш суттєвим джерелом нових кредитних ресурсів - це, передусім, кошти від легалізації, а також переведення в Україну десятків мільярдів доларів вивезених за кордон. Заданими управління сталого розвитку Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України попередня оцінка рівня тіньового сектору економіки за 2002 рік свідчить про зменшення її рівня порівняно з 2001 роком на 1,5 відсотка від офіційного ВВП та 0,8 від загального. Позитивна динаміка, в першу чергу, пояснюється легалізацією доходів домогосподарств та збільшення рі вня депозитів в структурі М2 (на 1,9 відсотка протягом 2002 р.)[7, с.11]. Аналіз показує обернену залежність між рівнем тіньової економіки та рівнем інвестування в країні. Це пояснюється, в першу чергу, одними і тими ж чинниками, що впливають на детенізацію та інвестування. Зменшення частки тіньової економіки супроводжується збільшенням питомої ваги інвестицій в основний капітал у ВВП. Протягом 2002 року у структурі джерел фінансування інвестицій в основний капітал зменшилась частка державного (з 3,5 % до 5,0) та місцевих (з 4,1 % до 3,7 %) бюджетів. Також. Зменшилась частка коштів населення на індивідуальне житлове будівництво у загальному обсязі інвестицій. Збільшилась питома вага інших джерел, а саме за рахунок коштів іноземних інвесторів та кредитів фінансових інститутів. ■

Кредитний ринок України все ще знаходиться на початкові стадії свого становлення.

З позиції інвестування економіки кредитні ресурси банків недостатні за обсягами і неефективні за структурою, що обумовлено рядом причин, передусім відсутністю чіткої і послідовної кредитної політики, спрямованої на підвищення ефективності всіх економічних процесів. Суттєвий вплив на формування кредитних ресурсів мають фактори. Що діють поза сферою діяльності банків: масштаби грошового ринку, зокрема зростання обсягу грошової маси; обсяги залучення грошей на цьому ринку державою; обсяг грошей, що перебувають в обігу поза банками. У 2002 році рівень монетизації економіки за агрегатом М3 був трохи більше 25%, що є недостатньо для економічного зростання.

Зведено майже нанівець довгострокові кредити банків: вплив кредитної системи на інвестиційні процеси в національній економіці дуже незначний. Негативною рисою сучасної банківської системи є майже повна відсутність довготермінових пасивів, що й не дозволяє банкам здійснювати суттєві довготермінові вкладення. При цьому кредитні ресурси активніше направляються на кредитування комерційних та фінансових операцій, поповнення оборотних коштів підприємств, а також для потреб торгівлі та різного роду посередників. Упродовж 1994 - 2000 років майже 50% кредитів, наданих банками України, спрямовувалися до сектора загальнодержавного управління, де використовувалися головним чином на поточні витрати.

В країнах з розвиненою ринковою економікою застосовують різні моделі кредитного забезпечення інвестиційних процесів, але всі вони базуються на їх державному регулюванні; відмінність *їх* складається лише в ступені впливу держави на регулювання кредитних відносин. Особливої жорстокості таке регулювання набуває, коли актуалізується необхідність виходу з кризової ситуації.

Отже, державно кредитна політика є необхідною в країні з будь-якою системою господарювання, а тим більша потреба в ній для України, економіка якої знаходиться в кризовому стані, а інвестиційна сфера - в занепаді.

Виходячи з таких характерних рис державної фінансово-кредитної політики, як поєднання державного регулювання розвитку кредитних відносин із фінансовою підприємливістю у приватному секторі та широке застосування системи різноманітних стимулів, методів заохочення кредитування для фінансових організацій та підприємств, вже найближчі роки слід здійснити ряд певних заходів. Перш за все, з метою стимулювання інвестицій та активного залучення комерційних банків до цього процесу необхідно добитися розширення ресурсної бази кредитування інститутами фінансового ринку. Це, зокрема, оптимізації співвідношення між пропозицію грошей на грошовому ринку та державному запозиченнями на цьому ринку. Інвестиційні можливості комерційних банків можуть бути значно розширенні за рахунок залучення в ринковий обіг тих ресурсів, які ще продовжують направлятися у формі так званих централізованих кредитів і в більшості випадків не дають ніякої віддачі, слід переглянути економічні нормативи для тих банків, котрі значну частину кредитного портфелю спрямовують на довготермінові інвестиційні кредити. Доцільно зменшити відрахування комерційних банків по обов'язкову резервуванню, а також ввести податкові пільги пс доходах, які одержано від інвестиційної діяльності. Можливе розширення кредитування банків з боку НБУ за умови подальшого кредитування реальної економіки під інвестиційні проекти. Якщо ці проекти забезпечують швидкий приріст виробництва високоліквідної конкурентоспроможної продукції і якщо вони кредитуються і державою за рахунок Бюджета розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Федосов В.М. Фінансова стратегія розвитку української економіки. Україна на порозі XXI століття: уроки реформ та стратегії розвитку. Матеріали наукової конференції. - Київ: НТУУ КПУ, 2001. - 340 с.
2. Поддєрьогін А.М. Податкова система України на шляху розвитку // Фінанси України. - 2001. - №11.
3. Лагутін В.Д. Монетарна і фіскальна політика в стратегії економічного зростання // Фінанси України. - 2002. - №8.
4. Лютий І.О. Депозитний ринок в інвестиційній політиці економічного зростання // Фінанси України. - 2002. - №5.
5. Національні заощадження та економічне зростання. Інститут економічного прогнозування; за ред. д.е.н. Б.Е.Кваснюка. - К.: МП „Леся", 2000. - 304 с.
6. Оподаткування доходів фізичних осіб від їх депозитних вкладів // Вісник НБУ. -2003. - № 5. С. 10-11.
7. Тенденції тіньової економіки в Україні. Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України. Квітень - 2003. - 56 с.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОГО АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ В РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Бойко С.Т.,

старший викладач кафедри Фінанси

Міжнародний університет "РЕГІ" ім. академіка Степана Дем'янчука

В процесі реформування аграрного сектору Рівненської області все більшого поширення набуває селянське (фермерське) господарство, як одна з найбільш перспективних форм підприємницької діяльності на селі.

Значній активізації розвитку фермерства в області сприяв Указ Президента України "Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки" [2] після виходу якого встановилась стабільна тенденція до збільшення кількості се-